

Saules siltumu sasmēlušās, krūmos liec zarus un melnojas upenes. Tās dažkārt sauc arī par melnajām jānogām, dažos novados par zustrenēm. Upenes ir vienas no vitamīniem bagātākajām ogām dārzos. To raža šovasar dāsna.

SARMĪTE FELDMANE,
teksts un foto

Šovasar cena laba

Straupes "Jaunbirzgaļos" upenes aug apmēram hektāra platībā. Jānis Čeksters ogulājus iestādīja pirms 30 gadiem. Kā Breša zemnieks sāka saimniekot, audzēt upenes izvēlējās lielākoties tāpēc, ka to stādījumi neinteresē meža dzīvniekus. Ja nu vien mežacūkas parok.

"Nu jau to vairs nav, un visam dārzam apkārt ir žogs," saka straupietis un uzsver, ka šovasar raža patiesi bagāta. J.Čeksters atklāj, ka vēl pavisam nesen tika domāts, vai ogas vispār novākt, jo nav kur realizēt. "Situācija mainījās. Pieprasījums ir, cilvēki brauc arī lasīt sev," pastāsta zemnieks un atzīst, ka bijuši dažādi gadi. Bija tādi, kad peļņa bija vien pārdesmit eiro, jo upenes nevienu nevajadzēja. "Pirms pāris gadiem cenu samazināja tie, kam lielās platības, kuri vāc ar kombainu. Viņi piepildīja tirgu. Bet pēdējā laikā cena turas laba," saka J.Čeksters.

"Jaunbirzgaļos" aizvien ražo pirms gadu desmitiem stādītie ogulāji. Saimnieks vismaz patlaban nedomā tos ne paplašināt, ne iznīcināt. "Ienāk jaunas šķirnes. Tās, kas man, aktualitāti it kā zaudējušas, bet ražo, un ogas ir garšīgas. Ogulāji nav mēsloji, jo zeme ļoti auglīga. Vienīgi tiek izplautas rindstarpas," teic zemnieks.

Taču upenes nav "Jaunbirzgaļu" prioritāte. Saimniecība audzē zemenes, kas ir galvenā peļņu nesošā kultūra. J.Čeksters pārliecina, ka, audzējot un tirgojot zemenes, vienā gadā var nopelnīt tik, cik vairākos gados ar upenēm. Vispirms zemenes audzēja uz lauka, taču iegūt kvalitatīvas bija grūti. Tagad tās audzē siltumnīcās, kas aizņem ap tūkstoš kvadrātmetru.

Upenes audzē un pērk

■ KRŪMI OGU PILNI. Straupes pagasta "Jaunbirzgaļu" saimnieks Jānis Čeksters audzē arī upenes.

Ar roku darbu nav nākotnes

"Upenes jau novāktas un pārdodas. Raža bija laba," saka SIA "Līgatnes ābele" vadītāja Gaida Grava un uzsver, ka ar realizāciju parasti nekad nav bijis problēmu, galvenais ir cena, par kādu var pārdot.

Līgatnieši upenes audzē hektāra platībā. Pērn stādījumus samazinājuši. "Lai gan par upenēm ir vērts domāt, jo ogas ir pieprasītas. Arī pērn nebija problēmu. Mums nav augsta cena, jo vācam ar kombainu," pastāsta G.Grava un vērtē, ka šovasar, iespējams, pieprasījumu pēc upenēm ietekmējis arī tas, ka mežā izžuva mellenes, avenas.

G.Grava uzsver, ka upenes izdevies novākt laikus. Ja nebūtu strādājošo darbinieku, uzvaru liekot uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, meža noturības palielināšanu pret klimata maiņas izraisītiem pasākumiem.

Saskaņā ar stratēģijā minēto ES ir 16 miljoni privāto meža īpašnieku, mežs un meža zeme nosedz 44% no sauszemes. Mežsaimniecības nozare kopumā ES nodarbina 3,3 milj. cilvēku.

vienam nav intereses. Mums ir 'Vīksnes tumši sarkanās' – ļoti skaistas un garšīgas. Citus gadus par tām bija interese," pastāsta G.Grava un atgādina, ka šovasar ikvienu ražu, arī ābolu, kartupeļu, kāpostu, nelabvēlīgi ietekmējuši laikapstākļi, kas veicināja arī dažādu kaitēkļu izplatību.

Domājot par ogu audzēšanu, pieredzējuši agronome pauz pārliecību, ka tie, kuri plāno audzēt lielākās platībās, nedrīkst paļauties uz roku darbu, jāapgūst un jā-

izmanto dažādas tehnoloģijas.

Jāsaimnieko ilgtermiņā

Latvijas Augļkopju asociācijas valdes loceklis, konsultants upenu jautājumos, Vitālijs Pastars: "Sausums, karstums, protams, ietekmēs ražu. Katrā saimniecībā situācija ir citāda. Tāpat katru gadu mainās tirgus. Ja kādu augļu, ogu kultūru sāk stādīt daudzi, kad stādījumi sāk ražot, tirgus ir pilns, tad arī sākas problēmas ar realizāciju, jo ir pārprodukcija. Šādā brīdī daudzi zemnieki atsakās no kādas kultūras audzēšanas, jo to darīt nav ekonomiski izdevīgi. Patērētāju ir tik, cik ir. Tie zemnieki, kuri turpina iesākt, pēc dažiem gadiem ir ieguvēji, jo pieprasījums jau saglabājas.

Pirms gadiem 30 daudzi stādīja upenes, mācījās tās audzēt, asociācija rīkoja kursus, tika meklētas ražīgākās šķirnes. No tiem audzētājiem palicis retais. Bija izdevīgāk iznīcināt stādījumus un audzēt labību. Nav runa par dažiem desmitiem ogulāju, bet hektāriem. Tika meklēti tirgi, sarunas notika arī ar japāņiem, bet visu nosaka cena un daudzums,

Palielinās pieprasījums pēc bioloģiski audzētām ogām, bet tās izaudzēt kvalitatīvas ir daudz grūtāk. Cenas gandrīz vienādas.

ko varam piedāvāt. Polijā izaudzēt jebkuras ogas ir lētāk, tur arī novāc citas ražas.

Pēdējos pāris gados pieprasījums pēc upenēm ir pieaudzis. Tagad atkal tās stāda. Šķirņu izvēle ir lielāka nekā bija pirms gadiem, bet jāizdomā, kam ogas gribi audzēt – sulai, ēšanai vai pārstrādei. Katram izmantošanas veidam ir savas piemērotākās šķirnes. Diemžēl arī tur daudzi kļūdās.

Palielinās pieprasījums pēc bioloģiski audzētām ogām, bet tās izaudzēt kvalitatīvas ir daudz grūtāk. Cenas gandrīz vienādas, tie pārdesmit centi par kilogramu neatsver ieguldīto darbu un nedod ekonomisko izdevīgumu.

Platības palielinās. Arī pieprasījums

Latvijā kopējās augļu un ogu platības kopš 2016. gada pieaugušas par 24%, pērn sasniedzot vairāk nekā 8900 ha. Galvenokārt pieaugušas upenu platības – par 89%, cidoniju – par 133%, krūmmelleņu – par 79%. Lai arī platības aug, pieprasījums pēc vietējās produkcijas nebūt nav nodrošināts.

To apstiprina pētījums "Vietējo pārtikas ķēžu pārstrukturizēšana un noturības stiprināšana krīzes un pēckrīzes laikā Latvijā", ko veicis Dārzkopības institūts pēc Latvijas Lauksaimniecības universitātes ierosinājuma. Lai noskaidrotu situāciju dārzkopības sektorā, tika aptaujātas 56 dažāda lieluma saimniecības un uzņēmēji, un kooperatīvi, kā arī apkopoti LAD un CSP dati. Dārzkopības vadošā pētniece Edīte Kaufmane uzsvērusi, ka augļkopjiem ir ļoti daudz darāmā, lai nodrošinātu vietējo tirgu un domātu par eksportu. Turklāt jāņem vērā, ka mājāsaimniecības pārtikas izdevumu struktūrā 27% no ienākumiem gatavas tērēt augļiem, ogām un dārzeņiem, kas pēc E. Kaufmanes domām ir salīdzinoši daudz, neskatoties uz to, ka tās nav pirmās nepieciešamības preces.

Arī Latvijas Augļkopju asociācijas valdes priekšsēdētāja Māra Rudzāte uzsvērusi, ka jāpalielina stādījumi, jo vēl neesam sasnieguši 1985. gada līmeni, tāpēc ļoti svarīgs valsts atbalsts. Viņa aicina palielināt atbalsta intensitāti līdz 80% tiem projektiem, kas vērsti uz konkurētspējas celšanu nozarē, lai vietējie ražotāji spētu konkurēt ar kaimiņvalstu ražotājiem. □

Top ES meža stratēģija

Jūlija vidū Eiropas Komisija nāca klajā ar paziņojumu par apstiprināto Eiropas Savienības (ES) meža stratēģiju, kura ir kā viena daļa no pasākuma kopuma, lai līdz 2050. gadam Eiropā kļūtu par pirmo kontinentu, kas būs sasniedzis klimatneitrālu ekonomiku, vienlaikus nodrošinot visas ekosistēmas atjaunošanu. Jaunā stratēģija ietver

virkni pasākumu, kas skars ikvienu meža īpašnieku un nozarē strādājošo darbinieku, uzvaru liekot uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, meža noturības palielināšanu pret klimata maiņas izraisītiem pasākumiem.

Saskaņā ar stratēģijā minēto ES ir 16 miljoni privāto meža īpašnieku, mežs un meža zeme nosedz 44% no sauszemes. Mežsaimniecības nozare kopumā ES nodarbina 3,3 milj. cilvēku.

Stratēģijā būtisks uzsvars tiek likts uz to, ka materiāli, kas iekļaujas fosilo materiālu grupā (piemēram, ogles, dabas gāze u.c.), maksimāli jānomaina uz koksnes materiāliem ar ilgtspējīgiem risinājumiem, t.sk. arī būvniecības sektorā, kā arī uz iegūtās koksnes un tās biomasas pilnvērtīgu izmantošanu. Līdz ar to vēl lielāka nozīme tiks piešķirta mežsaimniecības nozarei tuvāk un tālāk nākotnē.

Eiropas Komisijas komisārs Vides, okeānu un zivsaimniecības jautājumos Virģīnijs Sinkēvičs uzsvēris: "Mēs runājam par 3% no atlikušajiem vecejamiem mežiem. Protams, šī aizsardzība ir nepieciešama. Otrs nozīmīgākais un vērienīgākais mērķis ir nākamajā desmitgadē papildus iestādīt trīs miljardus koku."

ES meža stratēģija tiek vērsta uz ilgtspējīgu meža apsaimnie-

košanu. Uzsvars likts uz meža nozīmi oglekļa uzņemšanā un uzkrāšanā. Svarīgi vispārēji samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un gaisa piesārņojumu, pārstāt biotopu un sugu zaudēšanu, palielināt sociālekonomiskos ieguvumus sabiedrībai kopumā. □

Sagatavojusi
SARMĪTE FELDMANE